

СТАН ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ: МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ¹

Стан гендерної (не)рівності в Україні привертає увагу міжнародних організацій, які оцінюють його в міжнародних звітах, проєктах і соціологічних дослідженнях. У статті здійснено аналіз інформації, наданої різними міжнародними організаціями, щодо гендерної проблематики в Україні. Також запропоновано критичний аналіз уваги з боку міжнародної спільноти до тієї гендерної тематики, яка вважається для України актуальною (як-от участь жінок у політиці, демографічна криза, насилля проти жінок тощо), та проблематики, яка значною мірою ігнорується (дискримінація ЛГБТ спільноти, дослідження чоловіків).

2007 рік в Україні було названо **Роком гендерної рівності**². Такий крок варто розцінювати як гідну відповідь на крок Європейської Комісії, яка назвала 2007 рік Роком рівних можливостей, що Україна певною мірою конкретизувала, поставивши акцент на важливості саме стану рівності між чоловіками та жінками. Окрім того, важливим документом у сфері гендерної рівності є **Державна програма з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 р.**, затверджена в кінці 2006 р., у якій зазначається: «Дискримінація за ознакою статі спостерігається в усіх сферах життя українського суспільства» [1]. Моніторинг стану гендерної рівності в суспільстві є важливим аспектом визначення проблеми та її вирішення. Соціологічні дослідження, офіційні статистичні дані, щорічні звіти відіграють ключову роль в аналізі ситуації, яка склалася у сфері гендерних відносин. В Україні спостерігається брак ретельних і комплексних соціологічних досліджень на тематику гендерної рівності.

Ситуація з гендерними соціологічними дослідженнями в Україні потребує поліпшення й уваги як із боку соціологів, так і політиків та практиків гендерної діяльності. Н. Лавріненко вказує на такі причини відсутності в Україні масштабних соціологічних досліджень із гендерної тематики: брак державного фінансування, нерозуміння актуальності проблематики, недостатня ініціативність дослідників [2]. Навряд чи можна

сказати, що за останні десять років ситуація суттєво змінилася. З іншого боку, інтерес до стану гендерної рівності в Україні виникає з боку різних міжнародних організацій, які проводять моніторинг серед країн світу того чи іншого аспекту гендерної рівності (як-от політична участь жінок), вимірюють більш комплексний гендерний показник (наприклад, так званий «гендерний розрив» – gender gap) чи аналізують актуальну гендерну проблематику саме для України (зокрема, торгівлю людьми) тощо. На вітчизняних теренах досвід відповідних досліджень мало застосовуваний, незважаючи на те, що в ньому існує потреба з боку академічної спільноти та громадського сектора, які проводять моніторинг стану гендерної рівності, й політиків, які приймають відповідні законодавчі акти.

Таким чином, об'єкт нашого дослідження – сучасний стан гендерної рівності в Україні. Предмет – міжнародні показники, які вимірюють цю рівність. Варто зазначити, що під міжнародними показниками маємо на увазі: 1) показники, які використовуються в міжнародних звітах, тобто Україна постає в даному випадку в міжнародній порівняльній перспективі; 2) показники, які використовуються при аналізі того чи іншого аспекту стану гендерної рівності в Україні, проведеного різними міжнародними організаціями. Отже, дана стаття має на меті здійснити аналіз стану гендерної рівності в Україні в міжнародному аспекті, а саме:

¹ Дане дослідження проводилося у Гетеборзькому університеті (Швеція) протягом весни 2007 р. за підтримки Шведського інституту (стипендія програми Вісбі) та презентувалося 14 червня 2007 р. на конференції «Дні Науки в НАУКМА» (Київ, Україна).

² Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 741 від 16 травня 2007 р. «Про підготовку і проведення Року гендерної рівності».

1) оцінити вітчизняну гендерну проблематику в порівняльній міжнародній перспективі, висвітлену в щорічних звітах міжнародних організацій;

2) провести моніторинг гендерних питань в Україні, здійснений міжнародними організаціями;

3) визначити, які питання є актуальними для міжнародної спільноти, а яка тематика, навпаки, певною мірою ігнорується.

У даній роботі використано метод вторинного аналізу емпіричних даних, а також загальнонаукові методи аналізу та синтезу. Варто зазначити, що дане дослідження не вичерпує перелік усіх проведених в Україні за роки незалежності міжнародними організаціями досліджень, яких було чимало. Натомість ми зосередимо увагу на найбільш помітних, на наш погляд, показниках

і звітах, які оцінюють стан гендерної рівності в Україні та є найбільшою мірою «видимими» в різного роду літературі.

Україна у міжнародних звітах

Відповідно до *Звіту з глобального гендерного розриву 2006 р.* (Global Gender Gap Report 2006), наданого Світовим економічним форумом (World Economic Forum) [3], Україна посідає 48 місце (серед 115 країн світу) у вимірі величини **гендерного розриву** (gender gap) у чотирьох важливих сферах нерівності між чоловіками і жінками: економічна участь, рівень освіти, політичне представництво, сфера здоров'я. Основні показники України та Швеції (яка займає 1 місце) для порівняння подано в *таблиці 1*.

Тож, по-перше, як видно з таблиці 1, найгір-

Таблиця 1. Дані Звіту з глобального гендерного розриву 2006 р. щодо України та Швеції³

Характеристика	Україна	Швеція
Місце (серед 115 досліджуваних країн)	48	
Значення (0 – нерівність, 1 – рівність)	0,680	0,813
ЕКОНОМІЧНА УЧАСТЬ (місце / значення)	24 (0,691)	(0,731)
РІВЕНЬ ОСВІТИ (місце / значення)	25 (0,998)	(0,999)
ПОЛІТИЧНЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО (місце / значення)	97 (0,050)	1 (0,550)
СФЕРА ЗДОРОВ'Я (місце / значення)	1 (0,980)	(0,973)

шою є ситуація саме з політичною компонентою – участю жінок у процесі прийняття рішень, – де Україна посідає 97 місце зі значенням, яке майже наближається до нуля, тобто до суцільної гендерної нерівності. Але з іншого боку, становище зі сферою охорони здоров'я та рівнем освіти є доволі непоганим порівняно зі Швецією. Натомість у даному звіті Україна стоїть позаду не лише низки європейських країн, а й пострадянських сусідів, як-от Молдови, Латвії, Литви, Естонії, Казахстану й Узбекистану.

По-друге, у *Звіті з людського розвитку ПРООН* на зауважити, що Україна перебуває чи не в

найгіршій ситуації у світі (серед 177 країн)⁶. Так, раїна посідає 77 місце⁴ (серед 177 країн) за рівнем розвитку загалом (індекс із людського розвитку) і 63 місце (серед 75 країн) у **вимірі гендерної участі** (Gender Empowerment Measure⁵). Для порівняння зазначимо, що лідерами за даним показником є дві відомі скандинавські країни – Норвегія та Швеція.

Загальний **рівень народжуваності** є питанням, на яке особливо варто звернути увагу. Якщо знову ж таки скористатися даними *Звіту з людського розвитку ПРООН 2006 р.*, то мож-

³ Джерело: Global Gender Gap Report 2006. World Economic Forum. Доступ із: <http://www.weforum.org/en/initiatives/gcp/Gender%20Gap/index.htm> (станом на 15 березня 2007 р.)

⁴ Про Україну детальніше див.: http://hdr.undp.org/hdr2006/statistics/countries/data_sheets/ctv_ds_UKR.html (станом на 15 березня 2007 р.)

⁵ Вимір гендерної участі показує, чи жінки беруть активну участь у економічному та політичному житті. Він відображає частку місць у парламенті, зайнятих жінками; відсоток жінок-законодавців, вищих офіційних посадовців і менеджерів; та жінок-професійних і технічних працівників; плюс гендерну невідповідність у заробленому доході, яка свідчить про економічну незалежність.

⁶ Дивіться опцію «Загальний рівень народжуваності» («Total fertility rate (births per woman)»). Доступ із: <http://hdr.undp.org/hdr2006/statistics/indicators/49.html> (станом на 11 квітня 2007 р.)

рівень народжуваності протягом періоду, зазначеного у звіті (2000–2005 рр). становив 1,1. Згідно з прогнозами ПРООН, до 2015 р. населення України зменшиться ще на понад 5 млн осіб. Постає питання, що є причиною низького рівня народжуваності в нашій державі: стан здоров'я, економічні негаразди чи, можливо, зміна стилю життя та ставлення до батьківства? Без сумнівів, дана актуальна проблема старіння української нації потребує ретельного вивчення. Натомість Програма рівних можливостей ПРООН в Україні надає результати соціологічного дослідження («Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві»), проведеного Центром соціальних експертиз Інституту соціології НАН України, 2006 р. [4], серед яких є характеристика умов, за яких респонденти стали б розглядати питання про народження дитини.

Як видно з таблиці 2, саме матеріальні умови лідирують серед переліку запропонованих відповідей. Так, 28,5 % чоловіків і 27,3 % жінок обрали «після підвищення власного матеріального добробуту»; для 11,4 % чоловіків і 11,3 % жінок це – «після одержання власного житла», по 9 % опитаних назвали «наявність

постійної роботи» як умову планування дитини. А варіант «за умов посилення соціального захисту материнства і дитинства» обрали 12,7 % та 7,7 %, що може свідчити про очікування з боку частини населення поліпшення державної політики щодо сімейної сфери в Україні.

По-третє, Україна посідає 101 місце у світі серед 150 країн [5] за кількістю жінок у парламенті. Як було презентовано на круглому столі «Варіанти збалансованого представництва чоловіків і жінок у виборних органах влади», організованого Міжнародним центром перспективних досліджень 16 липня 2007 р. [6], відповідно до класифікації Міжпарламентської спілки (Inter Parliamentary Union) Україна належить до групи країн із «безумовним домінуванням чоловіків». Загалом за критерієм участі жінок у парламенті всі країни світу можна поділити на шість груп (див. таблицю 3).

Тобто сфера політики в нашій державі характеризується майже повністю чоловічим домінуванням і лише 8,52 % жінок у Верховній Раді. Протягом 15 років незалежності Україна не показала вагомих поліпшень ситуації стосовно кількості жінок у парламенті (див. таблицю 4).

Таблиця 2. Умови, за яких чоловіки та жінки стали б розглядати питання про народження дитини⁷

Умови	Чоловіки, %	Жінки, %
Після підвищення власного матеріального добробуту	28,5	27,3
За наявності постійної роботи	9,1	9,0
За умов регулярної виплати зарплати	5,8	4,9
За умов більш гнучкого графіку власної зайнятості	1,0	2,7
Після отримання власного житла	11,4	11,3
Після покращення відносин із чоловіком / дружиною	4,3	7,2
За умов меншого навантаження на роботі	1,5	2,5
За умов допомоги по дому	0,9	3,2
За умов покращення площі квартири / дому	4,9	6,2
За умов проходження лікування	2,2	2,9
Після покращення екологічної ситуації	2,6	3,8
За умов посилення соціального захисту материнства і дитинства	7,7	12,7
Важко відповісти	14,8	10,5
Не залежно ні від чого	13,3	7,8
Інше	2,7	2,8

⁷ Вибірка – 1794 респонденти. Дані соціологічного дослідження «Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві», проведеного Центром соціальних експертиз Інституту соціології НАН України у 2006 р. за підтримки Програми розвитку ООН в Україні.

Таблиця 3. Представництво жінок у парламентах країн світу

Група країн	Частка жінок, %	Кількість країн
Країни-лідери за політичним представництвом жінок	30–45	19
Гендерно перспективні країни	15–30	72
Країни з високою гендерною диспропорцією	10–15	37
Країни з безумовним домінуванням чоловіків	5–10	35
Країни з винятково низьким представництвом жінок	до 5	16
Країни з чоловічими парламентами	0	9

Таблиця 4. Стан гендерної рівності в українському парламенті

Рік виборів	Відсоток жінок	Відсоток чоловіків
1990	3	97
1994	5,7	94,3
1998	8,1	91,9
2002	5,1	94,9
2006	8,5	91,5

По-четверте, у щорічному звіті «Freedom in the World 2006» організації Freedom House зазначено, що в Україні гендерна дискримінація заборонена законом⁸. Однак права жінок не були пріоритетом для урядових структур. Певною мірою жінки стикаються з дискримінацією під час прийняття на роботу. Основною проблемою залишається торгівля людьми, яка ставить під загрозу права жінок і їхню безпеку [7].

Гендерний аспект соціальних питань в Україні: оцінка міжнародних організацій

Відповідно до даних міжнародних організацій **насилля проти жінок** (торгівля жінками, проституція, домашнє насилля, сексуальні домагання, зґвалтування) – одна з основних гендерних проблем українського суспільства.

Бюро з питань демократії, прав людини і праці Державного департаменту США у щорічному Звіті про стан прав людини за 2006 р. [8] здійснює досить ретельний моніторинг ситуації у сфері прав людини в Україні. У вступі до Розділу 5 «Дискримінація, утиски з боку суспільства та нелегальна торгівля людьми» зазначається, що залишилися проблемою наруга над

жінками та дітьми, торгівля людьми, цькування й дискримінація представників етнічних і сексуальних меншин. Також виділено рубрики: жінки, діти, особи з фізичними та розумовими вадами, національні / расові / етнічні меншини тощо. Вказано також інші прояви соціальних утисків і дискримінації, які варто проаналізувати більш детально.

Зокрема, зауважено, що насильство проти жінок – серйозна проблема, адже щонайменше 50 % усіх жінок зазнавали фізичного або психологічного насильства в сім'ї. Ми вважаємо, що в даному випадку увага до не лише фізичного насилля, а й психологічного, є доволі цінною для постановки проблеми з боку дослідників, зокрема соціологів. Посилаючись на статистику МВС⁹, Бюро з питань демократії, прав людини і праці надає вражаючу цифру: щороку від побиттів, завданих чоловіками, гине майже **15 тисяч жінок**. Подібного роду статистичні дані, які стосуються такого актуального у світі питання, як насилля в сім'ї, отримати й перевірити досить складно. Тому, на жаль, важко оцінити, наскільки ця цифра є достовірною. Окрім того, та ж сама статистика МВС (за 11 місяців 2006 р.) показує, що надійшло 70 888 скарг на домашнє насильство, 868 заяв про зґвалтування або спробу зґвалтування.

Нашу увагу привертає підрубрика «Інші прояви соціальних утисків і дискримінації» згаданого звіту, в якій йдеться про певні події, організовані ЛГБТ-спільнотою, та кілька випадків порушення прав гомосексуалістів. Зокрема, автори звіту посилаються на найбільшу в Україні НУО «Наш світ»¹⁰. Дана організація, в свою чергу, проводить ретельний збір інформації про дискримінацію та має «Звіт про становище гомосексуалів в Україні за 2006 р.», у якому можна знайти повну інформацію про становище ЛГБТ-спіль-

⁸ Див.: «Заборона дискримінації за ознакою статі», Закон України // «Про забезпечення рівних прав та можливостей чоловіків і жінок» від 8 вересня 2005 р., (набув чинності 1 січня 2006 р.)

⁹ Яку ми, на жаль, не змогли перевірити на сайті МВС, оскільки не знайшли цієї інформації.

¹⁰ Інформаційно-правозахисний Центр для геїв і лесбіянок «Наш світ» (<http://gay.org.ua/>).

ноти в нашій країні; ставлення українського суспільства, влади, церкви, ЗМІ до питань сексуальної орієнтації. Також у звіті згадуються окремі випадки порушення прав людей на основі їхньої сексуальної орієнтації, зокрема вчинок голови Комітету з прав людини, національних меншин і міжнародних відносин Верховної Ради України Л. Грача¹¹. Постає питання: чому у звіті Бюро з питань демократії питання дискримінації на основі сексуальної орієнтації подане неповно й назване *іншими проявами соціальних утисків*, де міститься інформація виключно про сексуальну орієнтацію? Виглядає як недбале ставлення до питання прав людей із гомосексуальною орієнтацією, небажання наповнювати його інформацією, яка є відкритою та доступною принаймні на сайті Центру «Наш світ». Відповідно до результатів дослідження динаміки суспільних настроїв стосовно рівня толерантності до людей із гомосексуальною орієнтацією¹², проведеного Київським міжнародним інститутом соціології в 1991 та 2006 рр., гомосексуали залишаються в Україні групою, що зазнає стигматизації. Проблема дискримінації представників ЛГБТ-спільноти ігнорується українською державою й уповноваженими органами. Натомість, відповідно до Звіту про стан прав людини за 2006 р., складається враження, що Бюро з питань демократії, прав людини і праці Державного департаменту США також не вважає цю проблему за таку, що варта уваги.

А ще Держдепартамент США щороку відстежує світові тенденції **торгівлі людьми**. У його *Звіті про торгівлю людьми за 2006 р.* («Trafficking in Persons Report») подано інформацію також і про ситуацію в Україні [9]. Зокрема, зазначено, що у 2005 р. український уряд у питанні надання допомоги та захисту щодо значної частини жертв торгівлі продовжує покладатися на НДО та міжнародні організації. Уряд звітував про 446 українських жертв торгівлі, а Міжнародна організація з міграції (МОМ) у 2005 р. допомогла 720 жертвам. Загалом МОМ та La Strada – дві міжнародні організації, які активно займаються проблематикою торгівлі людьми в Україні.

Моніторингом ситуації з тематики насилля

проти жінок займається міжнародний проект «Зупинимо насилля проти жінок» («Stop Violence against Women»)¹³, який здійснює огляд ситуації з гендерною рівністю в Україні та дотримання прав людей, у тому числі жінок, які зазнають тієї чи іншої форми насилля. Проект вивчає наявність законодавчої підтримки тих чи інших проблем і її практичне застосування. Наприклад, про сексуальні домагання зазначено, що, незважаючи на статтю 154 Кримінального кодексу України, до суду доходить дуже мало або зовсім не доходить жодного практичного випадку сексуальних домагань.

У квітні 2003 р. організація Human Rights Watch («Нагляд за дотриманням прав людини») провела дослідження дискримінації жінок під час прийому на роботу в Києві, Харкові та Львові [10]. Зокрема, було вивчено оголошення про вакансії, гендерну дискримінацію під час співбесід із потенційними роботодавцями, а також зібрано матеріал стосовно просування по кар'єрній драбині та з приводу сексуальних домагань. За підтримки Британської Ради з метою вивчення основних причин гендерного насильства у 2003 р. було проведено дослідження «Насилля проти жінок: що думають про це молоді люди?» серед української молоді [11]. Зокрема, методом анкетування було опитано 1345 респондентів віком від 13 до 19 років у 15 областях України й Автономній Республіці Крим. Також Британська Рада разом із ЮНІСЕФ, ОБСЄ та іншими організаціями вивчала питання торгівлі людьми в Україні [12].

І насамкінець варто зазначити, що Програма рівних можливостей ПРООН в Україні¹⁴ працює заради підтримки рівності між жінками та чоловіками в усіх сферах життя суспільства. Програма здійснює моніторинг гендерної ситуації в Україні (раз на чотири роки об'єднує дані у звіт «Гендерний розвиток в Україні: реалії та перспективи»), фінансує соціологічні дослідження (як-от «Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві»¹⁵, проведене Центром соціальних експертиз Інституту соціології НАН України у вересні–жовтні 2006 р.), бере активну участь

¹¹ У листопаді 2006 р. голова Комітету з прав людини, національних меншин і міжнародних відносин Верховної Ради України комуніст Леонід Грач висловив свою думку з приводу гомосексуальності в інтерв'ю газеті «Коммерсант»: «Гомосексуалізм – це аномалія, вызванна аморальністю и порочністю человека». Маємо випадок hate speech (на ґрунті нетолерантного ставлення до сексуальності людини), проголошеної офіційною державною особою.

¹² Дані дослідження взято із сайту КМІС (<http://www.kiis.com.ua/>). Дата розміщення: 2006–11–30.

¹³ Stop Violence against Women. Ukraine. Доступ із: <http://www.stopvaw.org/Ukraine.html> (станом на 21 червня 2007 р.)

¹⁴ Програма рівних можливостей ПРООН. Доступ із: <http://gender.undp.org.ua/> (станом на 8 серпня 2007 р.)

¹⁵ Презентація результатів дослідження й видання «Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві», підготовленого на основі матеріалів дослідження, що відбулося 23 серпня 2007 р. Захід організовано Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту за підтримки Програми розвитку ООН в Україні.

у формуванні гендерно чутливої політики в Україні, у впровадженні гендерних підходів через ЗМІ та освіту тощо.

Ми не обмежуємо цей перелік лише згаданими міжнародними організаціями та їхніми представництвами в Україні, які досліджують питання насилля проти жінок, і саме переважно завдяки яким ми маємо певну статистичну інформацію про стан гендерної рівності в Україні. Натомість слід вказати на важливість гендерно чутливої статистики для моніторингу гендерної ситуації. Шведське статистичне бюро¹⁶ надає досить якісні дані, пов'язані з гендерною інформацією. А Світовий Банк дотримується думки, що гендерно чутливі індикатори є достоту важливими для проведення аналітичної роботи в різних сферах політики. В Україні ситуація з гендерно чутливими даними, які пропонує Державний комітет статистики, бажає кращого. Дані подаються не щорічно, фрагментарно, важко доступні з інтернет-сторінки комітету.

Натомість моніторинг і вивчення стану гендерної рівності є важливим для становища України на міжнародній арені. Адже, відповідно до Цілей розвитку тисячоліття, визначених на Саміті тисячоліття ООН у вересні 2000 р. та обов'язкових для виконання до 2015 р., Україна серед шести своїх визначила також «забезпечення гендерної рівності» [13]. У рамках цієї цілі завданням № 1 є до 2015 р. «забезпечити гендерне співвідношення на рівні не менше 30 до 70 тисі чи іншої статі у представницьких органах влади та вищих щаблях виконавчої влади», а завданням № 2 – «скоротити наполовину розрив у доходах жінок і чоловіків» до 2015 р. Тобто Україна позначила дві конкретні гендерні проблеми та визначила конкретні показники для їхнього вирішення. Тепер варто сміливо впроваджувати гендерну політику, аби виконати поставлені перед світовою спільнотою та власним суспільством зобов'язання.

Висновки

Процес демократизації українського суспільства повинен містити гендерну складову. У міжнародній спільноті рівні права та можливості чоловіків і жінок розглядаються як невід'ємна складова прав людини. Стан гендерної рівності в Україні можна оцінити передусім за даними міжнародних звітів, як-от у вимірі гендерної участі Звіту з людського розвитку ПРООН чи

у Звіті з глобального гендерного розриву. Україна займає не найкращі позиції на міжнародній арені насамперед через політичну сферу, адже українські жінки майже відсутні в політиці на рівні прийняття рішень.

Лева частка досліджень із гендерної тематики в Україні проводиться різноманітними міжнародними організаціями чи їхніми представництвами в Україні, які працюють у напрямку утвердження рівності між чоловіками та жінками, забезпечення рівних прав і можливостей. Інформація Бюро з питань демократії, прав людини і праці Державного департаменту США, Міжнародної організації з міграції, Британської Ради, ОБСЄ, Програми рівних можливостей ПРООН та інших організацій є цінною для моніторингу ситуації із забезпеченням гендерної рівності в українському суспільстві.

З іншого боку, в Україні гендерні дослідження, які підпадають під увагу міжнародної спільноти, певною мірою зупинилися на «жіночій перспективі», ігноруючи питання взаємозв'язку обох статей, маскуліності та вивчення чоловіків і ЛГБТ-спільноти. Це не повинно дивувати, адже такий погляд на гендерну ситуацію в Україні загалом притаманний також і українським політикам, дослідникам та активістам. Безумовно, такі питання, як домашнє насилля чи торгівля людьми, є важливою темою для дослідження, однак не варто обмежувати свою увагу лише ними. Натомість відзначимо важливість Державної програми з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 р., де подано перелік основних сфер, у яких спостерігається гендерна нерівність. Причому згадуються гендерні проблеми як стосовно жінок, так і чоловіків, що є вагомим позитивом в зображенні проблеми не лише в «жіночій перспективі».

Однак слід зазначити, що в Україні також спостерігається брак ретельних досліджень про те, чи почуваються українці **дискримінованими** за гендерною та сексуальною ознаками (подібно до досліджень, які проводяться в рамках досліджень ЄС – «Discrimination in the European Union 2006. Eurobarometer Special Surveys»¹⁷). Комплексні соціологічні дослідження настроїв і думок населення, їхнього ставлення до тієї чи іншої гендерної проблематики у сфері чи то економіки, чи то сім'ї дадуть змогу окреслити вектори руху державної гендерної політики та формування громадської думки.

¹⁶ Інтернет-сторінка: <http://www.scb.se/>

¹⁷ Discrimination in the European Union 2006. Summary. Eurobarometer Special Surveys. European Commission. Доступ із: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_263_sum_en.pdf (станом на 19 березня 2007 р.)

1. Постанова Кабінету Міністрів України № 1834 від 27 грудня 2006 р. «Про затвердження Державної програми з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року». Доступ із: <http://www.kmu.gov.ua/sport/control/uk/publish/> (станом на 10 серпня 2007 р.).
2. Лавриненко Н. В. Женщина: самореализация в семье и обществе (гендерный аспект).— Киев: ВИПОЛ, 1999.— С. 8.
3. Global Gender Gap Report 2006. World Economic Forum. Доступ із: <http://www.weforum.org/en/initiatives/gcr/Gender%20Gap/index.htm> (станом на 15 березня 2007р.).
4. Рівність заради демократії. Інформаційний бюлетень з актуальних питань гендерних перетворень в Україні. Програма розвитку ООН в Україні, 2006.
5. World Classification, Women in National Parliaments, IPU. Доступ із: <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm> (станом на 14 грудня 2006 р.).
6. Варіанти збалансованого представництва чоловіків та жінок у виборних органах влади. (Міжнародний центр перспективних досліджень). Документ від 11 липня 2007р.— 10 с.
7. Ukraine. Country Report. Freedom in the World 2006. Freedom House. Доступ із: <http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&year=2006&country=7081> (станом на 9 березня 2007 р.).
8. Звіт про дотримання прав людини 2006. (Бюро з питань демократії, прав людини і праці Державного департаменту США, 6 березня 2007 року). Доступ із: http://kiev.usembassy.gov/files/070406_human_rights_report_2006_Ukr.html#part1 (станом на 15 квітня 2007 р.).
9. Trafficking in Persons Report (2006), The U.S. Department of State. Доступ з: <http://www.state.gov/documents/organization/66086.pdf> (станом на 5 квітня 2007 р.).
10. Праця жінок: дискримінація по відношенню до жінок на українському ринку праці. Звіт Human Rights Watch.— 2003.— 53 с.
11. Насилля проти жінок: що думають про це молоді люди. Оновлене дослідження.— Британська Рада, 2005.— 48 с.
12. Trafficking in Ukraine: an Assessment of Current Responses.— К.: ВКТФ «Кобза», 2004.— 220 с.
13. Виконання Україною Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок.— К.: Державний комітет України у справах сім'ї та молоді, Програма розвитку ООН, 2003.— С. 196.

T. Martsenyuk

GENDER SITUATION IN UKRAINE: INTERNATIONAL PERSPECTIVE

International organizations pay attention to gender (in)equality in Ukraine and evaluate it in the international reports, projects, sociological research. This article includes analysis of information about gender problems in Ukraine provided by different international organizations. Moreover, we propose critical analysis of the international community attitude on gender problems in Ukraine that are important (i.e. women's participation in politics, demographical crisis, violence against women etc.) and gender problems that are being ignored to a certain extent (discrimination of LGBT community, research on men's issues).